

ซ้ายหรือขวา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๓๓๐. เนาะ

ถาม : ๓๓๐. เรื่อง “เจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ ผลคือการทำลายโครงสร้างอันประกอบขึ้นมาเป็นจิตใช่ใหมครับ?”

กราบนมัสการหลวงพ่อกะเรพ คนเราอาศัยอยู่บนโลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน ผมจึงไม่กล้าที่จะประมาท และอยากปฏิบัติให้ก้าวหน้า เลขอโอกาสเรียนถามหลวงพ่อกะเรพ

กระบวนการการทำงานของขั้น ๕ ที่ทำงานตลอดเวลา ผลคือจิตไม่พ้นออกไปจาก ๓ ภพ แต่ถ้าเราพิจารณาจิตที่อยู่กลางอก แล้วดูกระบวนการที่เราทุกข์เร่าร้อนเพราะเราคิด เราคิดเพราะเวลาจิตรับรู้อะไรใหม่ จิตจะทวนไปหาข้อมูลที่เป็นสัญญาในใจ ซึ่งล้วนเป็นบาดแผลที่อยู่ในจิต แล้วปรุงความคิดออกไป จิตก็จับความคิดเหมือนปลาติดเบ็ดทันที

แต่ผมเะใจว่าทำไมเรื่องเดียวกัน สัญญาในใจของคนก็แตกต่างกันไป ๑๐๐ คนก็ ๑๐๐ อย่าง จับสัญญา พิจารณาสัญญาว่ามันไม่ได้เป็นจริง และมันเป็นโทษ พอปลงใจจิตมันสงบลง ไม่มีอดีต ปัจจุบัน อนาคตก็ไม่มีใคร ขณะเดียวกัน การพิจารณาจิตที่อยู่กลางอกของผม เมื่อผมเหนื่อยเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ทำงานจนล้า ผมจะกำหนดลมหายใจซัดๆ ที่ปลายจมูก แต่ด้วยจิตของผมชอบแฉลบออกไปเห็นนิมิต เช่น หลับ ไร่ ถนนที่อยู่หน้าบ้าน ผมก็ปิดทิ้งไป แต่ถ้าเป็นกายผมก็พิจารณาต่อ

ครั้งหนึ่งปรากฏกายของผมซึ่งป่วยมาก บวมๆ น้ำหนักขึ้นประมาณ ๒๐-๓๐ กิโล ใกล้เคียงตาย ผมเข้าพิจารณา ดูพอรู้ว่าเป็นกายเราจิตตกใจมาก ปล่อยกกาย จิตก็ลงไม่มีอดีต อนาคต และไม่มีใครที่คอยชื่นชมความสำเร็จ ขอถามหลวงพ่อกะเรพว่า

๑. เจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ แม้วิธีปฏิบัติต่างกันมาก สุดท้ายก็เหมือนกันคือทำลาย ส่วนหนึ่งของกระบวนการขั้นต้น แล้วจิตก็ทำงานไม่ได้ เช่นเจโตวิมุตติทำลายการยึดติดของจิต จิตก็ทำงานออกมาเป็นความคิดไม่ได้ หรือปัญญาวิมุตติก็ทำลายโดยเห็นโทษของสัญญาที่ไม่ใช่ ของจริง แต่เป็นสมมุติบัญญัติ แล้วเกิดโทษมาก เพราะจิตจะเวียนไป ๓ ภพ จิตที่ทำงานออกมา เป็นความคิดไม่ได้เช่นกัน ถูกต้องไหมครับ?

๒. การทำลายบางส่วนในกระบวนการของจิต เช่นสัญญาในแบบปัญญาวิมุตติ หรือกาย ในแบบเจโตวิมุตติไปเรื่อยๆ แล้วจิตสงบลงไม่มีอดีต อนาคต ปัจจุบัน ไม่มีใครชื่นชมผลงาน แต่ ก็รับรู้ได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น เช่นนี้มีโอกาสจบงานเหมือนผู้รับเหมาร้างโรงงานเสร็จแล้ว เก็บ สตางค์ได้ก็จบงาน หากดำเนินการพิจารณาไปในแนวนี้จะมีโอกาสจบงานไหมครับ?

๓. หากเราทำความสงบ แล้วพิจารณาจิตอยู่กลางอกที่เปรียบเสมือนจิตที่เป็นรูปธรรม เรา จึงสามารถแยกแยะได้ว่ากระบวนการของมันเป็นอย่างไร? แต่ถ้าเราทำความสงบเข้าไปอีกในจิต แล้วเราเพียงอยากเห็นเข้าไปในจิต มีสิ่งเล็กๆ ที่สว่างจ้าตัวนี้เป็นตัวสร้างเชื้อใจแห่งความชอบ ไม่ ชอบ เป็นพันธุกรรมของจิตใช่ไหมครับ แล้วต้องทำลายตัวนี้ด้วยหรือไม่ หรือเพียงแค่ทำลาย กระบวนการของจิตให้ไม่สมบูรณ์ เช่นการทำลายกายแบบเจโต ทำลายสัญญาแบบปัญญาก็พ้น จากจิตไปได้ด้วย กราบขอบพระคุณ

หลวงพ่อก : นี่การภาวนานะ การภาวนา ถ้าภาวนาไม่เป็นมันก็จับหลักจับเกณฑ์ไม่ได้ แต่ถ้า ภาวนาเป็นแล้วมันต้องขยันหมั่นเพียรไป แต่ความขยันหมั่นเพียรไป ส่วนใหญ่แล้วคนถาม ถาม แบบวิทยาศาสตร์ คือถามแบบโลก ถามแบบโลกหมายความว่า ถ้าทำงานเสร็จกระบวนการอย่าง นี้จบแล้วๆ มันควรจะจบสิ้นไป แต่ถ้าเป็นทางธรรม กระบวนการนี้มันจะเป็นกระบวนการ เดียวกัน อย่างเช่นอาหาร อาหารการกินของแต่ละชนเผ่า แต่ละวัฒนธรรมก็ไม่เหมือนกัน แต่เขา กินอาหารเหมือนกันเพื่อดำรงชีวิตไง

ในการประพฤติปฏิบัติมันก็เหมือนกัน การประพฤติปฏิบัติณะ การปฏิบัติแล้วมันก็ เหมือนการกินอาหาร ถ้าการกินอาหารแล้ว พอการกินอาหารเสร็จแล้วเราก็มารู้ว่าเราจบแล้ว แต่ ขณะในความเป็นมนุษย์นะ เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์เราต้องมีอาหารการกินตลอดอายุขัย ตายไป เกิดมาก็ต้องมีอาหารการกินตลอดไปนะ อาหารการกินคือดำรงชีวิตไง แต่ถ้าในการปฏิบัติ แบบ

วิทยาศาสตร์ใช่ไหม? เราทำจบแล้วมันก็คือคำว่าจบ พอจบแล้วเราก็บอกว่ากระบวนการของมันจะเป็นอย่างไร? คือเราจบแล้วเราจะเก็บล้าง แล้วจะไม่ให้มีอะไรอีกเลย

กรณีอย่างนี้มันเป็นวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าเป็นการประพฤติปฏิบัตินะ นี่มันอยู่ที่จิต อยู่ที่นิสัย ในการประพฤติปฏิบัติทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า พอซ้ำแล้วซ้ำเล่าทำให้คนอดหาระอาใจ บางคนเบื่อหน่าย เบื่อหน่ายที่เราปฏิบัติแล้วทำไมต้องทำอย่างนั้น ทำไมต้องทำอย่างนี้ ทำไมมันไม่เห็นจบสิ้นกระบวนการเหมือนที่เราเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ ทางโลกใจ งานทางโลก ถ้าจบแล้วก็คือจบแล้ว แต่งานทางธรรมทำไมมันไม่จบสักที?

งานทางธรรมนี่คือจบ ทางโลกต่างหากที่ไม่จบ แต่เวลาทางโลกมันจบ จบเพราะอะไร? จบเพราะมันเป็นวัฏจักร เป็นตอนไหน อย่างเช่นทำตงนี่เสร็จแล้วเราว่าเสร็จ แต่มันเสร็จไหมล่ะ? เพราะคนยังมีชีวิตอยู่ต้องมีอาหารการกินตลอดไป ต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยอยู่ ไม่มีวันจบหรือก็คือมันต้องเริ่มต้นใหม่ๆ อยู่อย่างนั้นแหละ แต่ในการปฏิบัติ เราบอกปฏิบัติจบแล้วเราอยากให้อจบ พออยากให้อจบแล้ว พอปฏิบัติแล้ว พิจารณากายไปแล้วปล่อยแล้ว พิจารณาจิตแล้ว พิจารณาแล้ว มันก็ควรจะจบๆ

การพิจารณา เห็นไหม หลวงปู่เจี๊ยะท่านบอกว่า เวลากำหนดให้ดูกาย ให้จิตให้อยู่ในกาย ท่านบอกให้จิตอยู่ในกายนะ เราอยู่ในกายโดยรอบ อยู่ในรอบของกายเป็นชั่วโมงๆ ท่านบอกนี่เป็นสมณะ เห็นไหม เป็นสมณะ แต่เราบอกถ้าเราพิจารณาแล้วมันปล่อยแล้ว มันไม่มีอดีต อนาคต แล้วเราควรทำอะไรต่อไป? ควรทำอะไรต่อไปเราต้องมั่นใจของเรา เราต้องมั่นใจของเรา แล้วเราภาวนาเข้าไปเรื่อยๆ ใจ

พอเข้าไปเรื่อยๆ คำว่าเข้าไปเรื่อยๆ นะ อย่างคนนี่ คนทำงานที่เหนื่อยล้ามาก เวลาทำงานมันจะละล้าละลัง เพราะเราเหนื่อยล้ามาก เราไม่มีกำลัง การภาวนามันต้องทำความสงบของใจ แล้วใจนี้ไปสงบ คือเราจะบอกว่างานที่มันละเอียดมาก ละเอียดจนเราทำอะไรนี่มันอยากให้อจบ มันไม่อยากให้เราต้องมาเสี่ยงภัย มันจะจับพลัดจับผลู คือว่ามันจะเสื่อม มันจะไม่ได้ผล มันทำให้เราละล้าละลังตลอด เราก็อยากให้อจบ

ที่นี้อยากให้อจบ ทุกคนก็อยากให้อจบ แต่ แต่มันเป็นที่ว่าสมาธิ ถ้าสมาธิของคนมีสมาธิมาก เวลาขีปปากิจุณฺญามันพิจารณาแล้วมันไปเลยนะ พับขาดเลย อะไรเลย แต่ของเรามันพิจารณา

แล้วมันปล่อยๆ พอมันปล่อยแล้วแต่มันไม่ขาด พอคำว่าไม่ขาดเราก็ต้องพิจารณาซ้ำ พยายามซ้ำ ทำซ้ำยันหมั่นเพียร

คำว่าขยันหมั่นเพียรนะ มันปล่อยขนาดไหนนะอย่าทิ้ง อย่าชะล่าใจ ส่วนใหญ่แล้วคนเรา พอมันปล่อยมันจะมีความสุข โดยธรรมชาตินะคนปล่อยแล้วมันจะมีความสุขมาก พอความสุขมาก สิ่งที่เราไม่เคยรู้ ไม่เคยเห็นใช่ไหม? เราว่าสิ่งนี้มันเป็นธรรมๆ แต่ถ้าเราประมาท เราไม่ดูแลนะมันจะเสื่อม พอเสื่อมแล้วเรารู้ตัว พอรู้ตัวเราจะกลับมาทำใหม่เราก็ต้องเริ่มต้นแบบนี้ พอเริ่มต้นแบบนี้มันก็เลยเป็นความทุกข์ใจ

แต่ถ้ามันกำลังเข้าด้ายเข้าเข็มเราก็ต้องสังเกต เราต้องดูแลของเรา ที่นี้เข้าด้ายเข้าเข็มแล้ว บางทีมันก็ถอย มันก็ละล้าละลังเหมือนกัน ถอยเหมือนกัน เราก็ดูแลรักษาของเรา ทำอยู่อย่างนี้ เพราะมันเป็นจรตนิสัย เป็นอำนาจวาสนาของจิตแต่ละดวง ฉะนั้น แต่ละดวง เวลาพิจารณาไปแล้ว มันปล่อยแล้ว เห็นใหม่ มันปล่อยแล้ว คำว่าสมณะ เราเริ่มต้นจากหลวงปู่เจี๊ยะ หลวงปู่เจี๊ยะ บอกว่า

“กำหนดดูกาย ให้จิตอยู่ในกายมันเป็นสมณะ”

คำว่าสมณะของท่านคือว่าเวลาเรากำหนดอยู่ในกาย ท่านบอกเอง ท่านบอกว่าถ้าจิตนี้เรา ระลึกถึงข้อมือ เราระลึกถึงจากข้อมือ มาข้อมือ มาข้อศอก มาหัวไหล่ วนเข้าไปบนกะโหลก ศีรษะ แล้ววนออกไปอยู่ในลำตัว ท่านบอกถ้าวนอยู่อย่างนี้ได้มันก็เหมือนกับเราพุทโธได้ คำว่า พุทโธได้ เราพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธเราต่อเนื่องนะ เราคุมจิตเราอยู่เราจะมีสติพอใจนะ แต่ถ้าเราพุทโธ พุทโธแล้วมันแฉลบออก แฉลบไปแฉลบมา เราก็อึม มันหงุดหงิด

กำหนดดูกาย ให้จิตอยู่ในกาย ถ้ากำหนดตามข้อมือ ข้อศอก หัวไหล่ กะโหลกศีรษะ เห็นใหม่ ไปทางซ้าย ทางขวา ถ้ามันอยู่ของมันได้อย่างนี้ ท่านบอกว่าถ้าเป็นชั่วโมงๆ นี่คือสมณะ คำว่าสมณะคือจิตมันไม่แผ่สาย แล้วถ้ากำหนดดูต่อไป กำหนดดูต่อไปเรื่อยๆ จิตนี้ให้อยู่ใน โครงสร้างของร่างกาย ถ้าจิตมันเห็นกาย เห็นกายเป็นกระดูก เห็นกระดูกชัดๆ จะเป็นใส จะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ นี่เห็นอย่างนั้นมันสะท้อนหัวใจมันถึงจะเป็นวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนานะ อันนี้ก็เหมือนกัน ในการที่ว่าเราพิจารณาแล้ว พอพิจารณาในขั้น ๕ ใน ขั้น ๕ ต่างๆ แล้วมันปล่อยไปแล้วเหลือดวงจิต เห็นใหม่ เหลือสิ่งที่ว่า เขาบอกขั้น ๕ มัน

ปล่อยไปแล้วมันเป็นจุด มันเป็นตัวมัน เป็นดวง นี่เวลามันปล่อยสิ่งต่างๆ เข้ามา เหมือนกับเรา หยิบของอยู่ พอเราวางสิ่งของนั้นมันก็หลือมือเรา ความรู้สึกเราไปคิดสิ่งใดอยู่ พอปล่อย ความรู้สึกนึกคิดนั้นมันก็เข้ามาอยู่ตัวเรา เข้ามาตัวเราเราก็พิจารณาซ้ำ พิจารณาในตัวเรา ชั้น อย่างหยาบ ชั้นอย่างละเอียด มันต้องพิจารณาทั้งนั้นแหละ

พอบอกเราปล่อยชั้น ๕ เห็นไหม นี่เขาบอก

ถาม : กระบวนการ เวลาเราทำงานมาตลอด คือจิตมันไม่พ้นออกไปจาก ๓ ภพ เรา พิจารณาของเราอยู่แล้ว อยู่กลางหน้าอก ในกระบวนการเรารู้ทุกข์ รู้ยาก พอเราคิดเรื่องความรับรู้ อะไรใหม่ จิตมันจะไปหาข้อมูลที่เป็นสัญญาในใจ ซึ่งล้วนเป็นบาดแผลที่อยู่ในจิต นี่พอจิตมัน ระวังความคิดมันก็คิดเบ็ดไป

หลวงพ่ : สิ่งต่างๆ อย่างนี้ เราจะบอกว่าเวลาเขาปล่อยแล้ว เห็นไหม ปล่อยชั้น ๕ พอ ปล่อยชั้น ๕ การปล่อยของคนนะมันปล่อย พอมันปล่อยเข้ามามันมีสิ่งใดอยู่ เราบอกว่าเรา ปล่อยแล้ว มันไม่มีอดีต ไม่มีอนาคตนั้นแหละคือตัวมัน นั้นแหละคือตัวภพ พอตัวภพเรา พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า นี่ปล่อยชั้น ๕ เข้ามาเหลือแต่ภพ ถ้าภพพิจารณาซ้ำไปอีก แล้วการ พิจารณานี้พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อความดีของเรา

แล้วอย่างที่ว่านี้ เวลาความแตกต่างของคน เห็นไหม ๑๐๐ คนก็ ๑๐๐ อย่าง การจับสัญญา พิจารณาต่างๆ มันไม่เหมือนกัน พอมันไม่เหมือนกันเราถึงบอกว่าให้มันหลากหลาย การ พิจารณาแบบว่าเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติมันแตกต่างหรือมันเหมือนกันอย่างไร? ถ้ามันแตกต่าง หรือมันเหมือนกันอย่างไร ถ้าจะเป็นเจโตวิมุตติ เห็นไหม กำหนดพุทโธ พุทโธนี่เจโตวิมุตติ ถ้า เจโตวิมุตติมันจะเห็นกายของมัน แล้วการเห็นกายโดยปัญญาก็มี ในปัญญาวิมุตติเห็นกายโดย ปัญญาก็มี

ฉะนั้น ที่บอกว่าถ้ากำหนดพุทโธ พุทโธแล้วจะเกิดนิมิตๆ เขาจะใช้ปัญญาขนาดไหน ถ้า จิตเขามีนิมิตเขาก็จะเห็นนิมิตของเขาเหมือนกัน แล้วการเห็นนิมิต เห็นนิมิตแล้วนิมิตมันจะเป็น ประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ คนเห็นมันจะรู้ นี่ถ้ามันเห็นแล้วมันทำให้เราฟุ้งซ่าน เห็นแล้ว ทำให้เราตื่นเต้น เห็นแล้วทำให้เรากระเพื่อมมันจะเห็นไปทำไม? แต่ถ้าสิ่งใดมันเข้ามา เห็นแล้วก็ วางได้ ถ้าเรามีสติปัญญาเราวางได้ ถ้าเราควบคุมงานได้มันก็วางได้

ฉะนั้น การวางได้ สิ่งที่จะเป็นเจโตวิมุตติหรือปัญญาวิมุตติ มันเป็นเหมือนกับแขนซ้าย และแขนขวา ทางซ้ายและขวา ซ้ายและขวามันออกไปจากไหน? ก็ออกไปจากร่างกายนี้ ออกไปจากแขนซ้ายและแขนขวา คำว่าแขนซ้ายและแขนขวามันเป็นการทำงาน ฉะนั้น เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ กรณีอย่างนี้เราบอกว่าถ้าเราเปิดกว้าง เราให้การกระทำมันหลากหลาย คนเรามันมีการกระทำที่หลากหลาย มันไม่คับแคบ

ถ้าเราเจาะจงหรือมันคับแคบใช่ไหม? นี่ถ้ามันเจาะจง แล้วสิ่งที่ว่ามันคับแคบ ถ้ามันทำประโยชน์สำเร็จมันก็ดีสิ นี่มันเจาะจง มันคับแคบมันมีอยู่ช่องทางเดียว พอช่องทางเดียว ทำสิ่งใดไปแล้ว ก็เลสมันหลบหลิกไปเราตามมันไม่ทัน ถ้าเราให้มันมีหลากหลาย การหลากหลาย พิจารณาไปแล้ว สุดท้ายถ้าจบมันก็เป็นอริยสังข์อันเดียวกัน ถ้ามันเป็นอริยสังข์มันจะปล่อยเข้ามาๆ ถ้าเป็นอริยสังข์ พอปล่อยเข้ามาแล้ว สิ่งที่เป็นภพกลางอกมันก็เป็นชั้นเหมือนกัน ถ้าพิจารณาไปนะ

ทีนี้เราพิจารณาไปแล้ว ก็เลสมันอยู่ในหัวใจเรามันเกียงอน มันเกียงอน มันสวมรอยไปอ้าว นั่นคือชั้น นี่คือภพ นั่นคือเขา นี่คือเรา นั่นคือกิเลส นี่คือกรรม มันไปสงวนกรรมไว้ไง แล้วกรรมนี้ใครเป็นคนบอกล่ะ? ใครเป็นคนบอกไว้ ฉะนั้น ในการปฏิบัติมันต้องสงวนสิ่งใดไม่ได้เลย ชั้นก็ต้องพิจารณามัน ภพก็ต้องพิจารณามัน อะไรที่จับต้องได้ในหัวใจต้องพิจารณาทั้งหมด ไม่มีการสงวนรักษาสิ่งใดไว้ ว่าสิ่งนั้นเป็นแฉงวอก สิ่งนั้นเป็นแฉงลบ มีสิ่งใดเราต้องพิจารณาทั้งหมด พิจารณาทั้งหมดแล้วไม่ปล่อยวางทั้งสิ้น มันต้องตั้งใจทำ ตั้งใจของเราให้มันเป็นประโยชน์กับเรานะ

ฉะนั้น คำถาม

ถาม : ๑. เจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ แม้มีวิธีปฏิบัติแตกต่างกัน แต่สุดท้ายก็เหมือนกัน คือมันทำลายส่วนหนึ่งของกระบวนการของชั้น ๕ แล้วจิตมันก็ทำงานไม่ได้ เช่นเจโตวิมุตติมันทำลายการยึดติดของกายของจิต จิตก็ทำงานออกมาเป็นความคิดไม่ได้ หรือปัญญาวิมุตติก็ทำลายโดยเห็นโทษของสัญญาที่ไม่ใช่ของจริง แต่เป็นสมมุติบัญญัติ แล้วเกิดโทษมากเพราะจิตจะเวียนไปใน ๓ ภพ จิตก็ทำงานของมันออกไปเป็นความคิดไม่ได้ เช่นนั้นถูกต้องไหมครับ?

หลวงพ่อบุญ : นี่พูดถึง “เจโตวิมุตติ กับปัญญาวิมุตติ” ฉะนั้น ถ้ามันพิจารณากายมันเห็นกายเห็นไหม นี่การปฏิบัติที่ว่าเห็นกาย เคยเห็นกายที่มันบวมจุกต่างๆ ก็คือการเห็นรอบหนึ่งก็เป็นอดีต

อย่างเช่นเราเปรียบเทียบเหมือนอาหาร ในชนเผ่าแต่ละชนเผ่า อาหารของเขา วัฒนธรรมของเขา อาหารของเขา เขาก็ดำรงชีวิตของเขา

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราเคยเห็นกายมันก็เป็นชนเผ่าหนึ่งนะ เพราะว่าเราคิดว่าเราพิจารณา กายแล้ว พิจารณาเห็นสิ่งนั้นแล้วเราวางไว้ อย่างเช่นตอนนี้การท่องเที่ยว เขาจะท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม เขาจะท่องเที่ยวในชนเผ่า เขามีวัฒนธรรมประเพณี เราจะไปเที่ยว เราไปเที่ยวเราก็เคย ไปเที่ยว เราเคยได้กินอาหารนั้น เราก็ไปเห็นร่างกายนี้มันจุ มันบวม นี่เรากินอาหารนั้น แต่เราไป เที่ยวชนเผ่าอื่น เราก็ไปเห็นชนเผ่าอื่น อาหารการกิน วัฒนธรรมของเขาก็อีกชนเผ่าหนึ่ง เราก็ได้ กินอาหารชนเผ่าที่ใหม่กว่า นี่เป็นปัญญาวิมุตติที่จะพัฒนาจิตต่างๆ

ฉะนั้น สิ่งที่กินมาแล้วก็คือมาแล้ว การพิจารณากายอย่าไปละล้าละลัง นี่ให้เป็นปัจจุบัน อะไรที่เกิดขึ้นปัจจุบันเอาตรงนั้น สิ่งที่เป็นปัจจุบันนะ เพราะ เพราะถ้าเราคิดว่าเราเคยพิจารณา กายมาแล้ว แล้วเราจะพิจารณาซ้ำๆ นี่เหมือนช่องทางเดียว แล้วกิเลสมันก็เบียด เห็นใหม่ มันก็บัง เมา มันก็ไปอยู่ในที่หลบใหม่ สิ่งใดที่จับต้องได้ อย่างเช่นในปัจจุบัน เวลาพิจารณาถึงขั้น ๕ มัน ปลดปล่อยหมดแล้ว เหลือแต่ภพๆ แล้วเราจะทำอย่างไรกับภพ? จุดนั้นนะทำไมเราไม่พิจารณา? เอา มาพิจารณาก็ได้ นี่มันไม่มีสิ่งใดเลย เวลามันละขั้น ๕ ไปแล้ว มันไม่มีผู้รับรู้ ไม่มีสิ่งต่างๆ ไม่มี ผู้รับรู้แล้วเหลืออะไร?

นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับโมฆราช เห็นไหม

“เธอจงพิจารณาโลกนี้เป็นความว่าง แล้วกลับมาถอนอัตตานุทิฏฐิ”

ไอ้ภพนั่นแหละ ไอ้ผู้รู้นั่นแหละ ฉะนั้น ไอ้ผู้รู้ สิ่งที่มีอยู่ ถ้าเราพิจารณาภพ พิจารณาสัง นั้นได้มันก็ออกมาพิจารณา คำว่าพิจารณาเพราะกิเลสมันอยู่ที่นั่น เวลาพิจารณาเราก็แยกแยะมัน ว่าอะไรมันคือกิเลส อะไรมันคือสิ่งที่ครอบงำ อะไรเป็นพื้นฐาน? นี่พิจารณาแล้ว ถ้าพิจารณาได้ มันก็พิจารณาได้ ถ้ามันไม่พิจารณา มันบอกว่ามันพิจารณาไม่ได้ มันทำอะไรไม่ได้ เราไป ประมาทตัวเราเองไง ถ้าเราทำได้เราก็ต้องทำได้

ถ้าทำได้ เวลามันปล่อยไปแล้วนะ นี่สิ่งที่เป็นเจโต เห็นไหม เห็นกาย พิจารณาแล้ว มันปล่อยแล้ว นี่พอพิจารณาไปอีกมันก็จะเห็นอีก แต่เห็นเป็นส่วนอื่น เห็นเป็นชน เห็นเป็นผม เห็นเป็นเล็บ เห็นเป็นกระดูก เห็นเป็นต่างๆ เห็นเป็นร่างกายทั้งตัวก็ได้ เพราะมันเห็นแต่ละหน

มันไม่เหมือนกัน พิจารณาเป็นความรู้สึก เป็นความนึกคิดก็ได้ นี่มันจะเป็นเจโตหรือเป็นปัญญา อันนี้มันเป็นชื่อ แต่ในขณะที่เราทำ ถ้ามีสติปัญญามันมรรค ๘ อันเดียวกัน

ถ้ามันมรรค ๘ อันเดียวกัน เพียงแต่ถ้าเป็นทางปัญญา เห็นไหม ทางปัญญามันก็ทำให้กิเลสมันอ้างหลอกไม่ได้ว่าถ้าเป็นพุทโธ พุทโธ จิตสงบแล้วพิจารณามันไม่มีปัญญา เราใช้ปัญญาออกมา ถ้าปัญญาออกมา มันใช้ปัญญาไปก่อน เวลามันเคลียร์ไป มันจับต้องสิ่งใด มันพิจารณาไป เวลามันปล่อยเข้ามา มันก็เข้าสู่ความสงบด้วย สู่ปัญญาด้วย สู่ความสงบด้วยเพราะอะไร? เพราะมันต้องมีกำลังของมัน ถ้าไม่มีกำลังมันจะลงสงบไม่ได้ ถ้าไม่มีปัญญามันก็พิจารณาไม่ได้

นี่มันก็เป็นมรรค ๘ เหมือนกัน ถ้าเป็นเจโตวิมุตติมันใช้กำลัง ใช้พุทโธ พุทโธ กำลังของสมาธิมันนำไปก่อน พอนำไปก่อน พอมันไปเห็นกาย เห็นต่างๆ พิจารณาแล้ว เราจะบอกว่าชายหรือขวา พอมันพิจารณา เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติมันก็อันเดียวกันนั่นแหละ เพียงแต่มันเปิดกว้างให้เราพิจารณาไป ทีนี้เพียงแต่มันเป็นการยืนยันใจ เวลาคนปฏิบัติทั่วไป เห็นไหม เขาจะอ้างบอกว่าถ้าพุทโธ พุทโธแล้วมันเป็นสมณะ มันจะไม่มีปัญญา เราก็บอกนี่ถ้าเป็นเจโตวิมุตติใช่ไหม? ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติก็ปัญญานำ

เพียงแต่เอาชื่อ เอาชื่อธรรมะมาอ้างอิง ไม่ให้คนภาวนาไม่เป็นมาใช้สัญญาอารมณ์ ใช้สิ่งที่ เป็นธรรมะมาสมอ้าง มาสมอ้างว่าอย่างนี้ใช่ อย่างนี้ไม่ใช่ ถ้าเขาไม่มีความเป็นจริงของเขา เขาสมอ้างนะ อ้างธรรมะไง อ้างธรรมะว่าอันนี้เป็นปัญญาๆ สมณะไม่มีปัญญา เขาสมอ้างเอา ถ้าคนไม่เป็นมันสมอ้าง พอสมอ้างขึ้นมา คนปฏิบัตินี้ก็ละล้าละลัง

ฉะนั้น มันถึงเอาชื่อ เอาชื่อว่าเป็นปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติมาป้องกันการสมอ้างของคน ที่ปฏิบัติไม่เป็น มันมาสมอ้างให้พวกเรารวนเร ฉะนั้น พอเรารวนเรแล้ว เราอย่าให้กิเลสมันสมอ้างว่าต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนี้ หน้าที่ของเราคือปฏิบัติ หน้าที่ของเราคือทำตามความเป็นจริง เอาความจริงนะ นี่มันเป็นชายหรือขวา เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติมันก็อันเดียวกันนั่นละ อย่าให้กิเลสเอาสิ่งนี้มาเป็นสิ่งล่อให้เราไม่แน่ใจ

ถาม : ๒. การทำลายบางส่วนในกระบวนการของจิต เช่นสัญญาในแบบของปัญญาวิมุตติ หรือกายในแบบเจโตวิมุตติไปเรื่อยๆ จนจิตสงบ ไม่มีอดีต อนาคต ปัจจุบัน ไม่มีใครขึ้น

ชมผลงาน แต่รับรู้ได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น เช่นนี้มีโอกาสจบงานหรือไม่ เหมือนผู้รับเหมาก่อสร้างทำงานเสร็จแล้วเก็บสตางค์

หลวงพ่อบอก : นี่ไอ้ไอ้ จบงานได้ จบงานได้ด้วยความละเอียดรอบคอบของเรา ถ้าเราละเอียดรอบคอบ เราจะบอกว่าการปฏิบัติมันถึงที่สุดได้ มันเป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันติภูมิจึงโก เป็นปัจจัยจัดตั้งหมายความว่าสิ่งที่เราปฏิบัติมา เห็นไหม เวลาเราปฏิบัติมา คนที่ปฏิบัติจะรู้เลยว่า สิ่งที่เราปฏิบัติอยู่เราจะพบกับโลกเขาไม่ได้เลย โลก คนที่ไม่เคยปฏิบัติ พอพูดเรื่องผี พอพูดเรื่องผี เขาบอกคนเห็นผีคนนั้นเป็นคนผิปกติแล้ว

ทีนี้พอจิตมันสงบขึ้นมา ถ้ามันเห็นหรือมันรู้อะไรของมัน มันอยู่ที่จิตนะ จิตนิสัย ถ้าเขาสัมผัสสัมพันธ์ได้ เขาเห็นของเขาได้ ถ้าเขาสัมผัสสัมพันธ์ไม่ได้มันก็เป็นความรู้ได้ เขาเชื่อได้ เขาเชื่อได้เพราะอะไร? เขาเชื่อได้เพราะถ้าจิตเขาสงบไปเขาจะเห็นจิตของเขา ถ้าเห็นจิตของเขา เขาจะเห็นว่าจิตวิญญาณมันเป็นแบบนี้ คนภาวนานี้ะ จิตกับกายมันเป็นคนละส่วนกัน มันเป็นคนละเรื่องกัน แต่มันอยู่ในที่เดียวกัน

นี่กายกับจิตอยู่ด้วยกัน แต่มันเป็นคนละส่วนกัน คนละส่วนกันหมายถึงว่าถ้าเราพิจารณาเห็นไหม พอจิตมันสงบแล้วมันจะเห็นเรื่องของจิต พอจิตเข้าอัปปนาสมาธิมันสามารถละลายได้เลย คือมันวางกายได้ไง มันวางกายได้ มันสักแต่ว่ารู้ ขณะสมาธิ ถ้าเข้าอัปปนาสมาธิจะรู้ได้ว่าจิตกับกายมันแยกกันได้ มันปล่อยวางได้ แต่เวลาเราศึกษามา เราก็ได้ศึกษามาว่าจิตกับกาย จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว จิตสั่งกายก็ทำ อันนี้เป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ผู้ทู่ ตาสว่าง ผู้ที่เข้าใจได้แจ่มแจ้ง ท่านอธิบายในเชิงของวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนมาก

แต่ของเรานี้เราไม่มีพื้นฐานของความรู้จริง แต่เราอาศัยธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นวิทยาศาสตร์แล้วมาศึกษา พอศึกษาแล้วมันก็เชื่อครึ่งหนึ่ง เชื่อคือเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นอย่างนั้นจริง แต่จิตได้สำนึกมันก็ละล้าละลัง มันเชื่อลงไม่ได้หรอก มันเชื่อลงไม่ได้เพราะมันมีกิเลส กิเลสมันเชื่อไม่ได้ พอมันเชื่อไม่ได้มันก็ละล้าละลัง ละล้าละลังของมันอย่างนั้น เห็นไหม

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าถ้าเราปฏิบัติไป เห็นไหม ถ้าคนที่ปฏิบัติแล้วได้ผลตามความเป็นจริง มันจะพบกับเขาได้แบบว่ามีสติ พุดไปแล้วมันจะเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ มันไม่ยาก

พูดกับใครเลยละ ไม่อยากพูดกับเขา กรณีอย่างนี้เอามาเปรียบเทียบได้ ขณะที่เราปฏิบัติไป จิตเราสงบ แล้วจิตเราได้พิจารณา มันแตกต่างกับโลกแล้ว งานของธรรมมันแตกต่างกับโลกแล้ว

ฉะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อไป โสคาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค มันก็แตกต่างกันอีก โสคาปัตติมรรคนี่เรื่องหยาบ สกิทาคามิมรรคละเอียดกว่านั้นอีก แล้วมรรคของโสคาบันไปชำระกิเลสของสกิทาคามีไม่ได้ มรรคของโสคาบันก็ชำระของโสคาบัน นี่มันหยาบๆ ไร พอละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปกว่านี้ นี่มันแค่นี้มันยังงงนะ แล้วถ้าต่อไปละ? โสคาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรคมันแตกต่างกันอย่างไร?

ถ้ามันไม่แตกต่างนะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านคุยธรรมะกัน เวลาท่านธรรมสากัจฉา เวลาท่านถามธรรมกัน เห็นไหม อย่างเช่นหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่แหวน ท่านบอกว่า อ้าว คำถามแรก นี่ไงคำถามแรก พอหลวงปู่แหวนท่านตอบคำถามแรก ๑๐ กว่านาที ถูกต้อง นี่พอถ้ามันถูกต้องมันมีช่องทางแล้ว เหมือนคนนะ คนเราเคยไปในสถานที่ใดจะบอกสถานที่ถูก พอบอกสถานที่ถูกปั๊บ ถามคำถามที่ ๒ ผลัวะ หลวงปู่แหวนท่านตอบอีกเป็น ๔๐ กว่านาที ทีนี้อธิบายเลย

คนตอบนะท่านก็ตอบถึงธรรมะ ท่านว่าคุณฟังเป็นไหม? ตอบว่าคุณฟังรู้ไหม? ถ้าคนฟังรู้ คนฟังถามถูก พอคนถามถามคำถามที่ ๒ ไป พอถามถูกทีนี้ท่านขยายความ ท่านไปจนถึงที่สุดเลย แล้วพอพูดจบแล้วนะบอกหลวงตาด้วย

“มหามีอะไรให้ค่านมา ถ้ามีอะไรผิดให้บอกมา”

“โ๊ย ผมไม่ค่านหรอกครับ ผมหาฟังธรรมะแบบนี้ หาธรรมะจริงๆ ที่มันออกมาจากใจที่มันรู้จริง”

นี่ ๒ องค์ท่านสนทนาธรรมนะ ท่านรื่นเริงในธรรม ท่านมีความสุขของท่าน ธรรมะกับธรรมะมันถึงกัน เห็นไหม นี่ถ้าผู้ที่มีคุณธรรม ผู้ที่ปฏิบัติธรรม เวลาพูดธรรมะ เวลาธรรมะมันจะเข้าถึงธรรม ทีนี้เราปฏิบัติแล้วเราก็เข้าใจได้ เราเข้าใจได้ว่าเราพูดกับโลกเขาไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าเราพูดกับครูบาอาจารย์ หรือพูดกับผู้ที่ปฏิบัติด้วยกันมันก็จะเข้าใจกันได้

นี่พูดถึงในการเปรียบเทียบนะ ทีนี้ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาที่ผู้ปฏิบัติใ้ ย้อนกลับมาที่คำถาม คำถามบอกว่าเราพิจารณาไปแล้วมันเป็นปัญญา นี่มันเป็นปัญญาแบบปัญญาวิมุตติหรือเจโตวิมุตติ ถ้ามันพิจารณาไปไม่มีอดีต อนาคตแล้ว เห็นไหม นี่แล้วมันจะเสร็จงานอย่างนี้ได้ไหม?

มันจะเสร็จงานมันก็เหมือนกับเวลาทางโลก ทางวิทยาศาสตร์ที่เขาคุยกัน เวลาเราปฏิบัติล่ะ? เวลาเราปฏิบัติเราจะคุยกับเขาได้ไหม? ไม่ได้ เพราะเขารู้กับเราไม่ได้

อันนี้ก็เหมือนกัน นี่เวลาบอกว่าพิจารณาไปแล้ว เราก็เห็นปัญญาวิมุตติ เห็นเจโตวิมุตติ เห็นกาย พิจารณากาย เห็นขันธ พิจารณาขันธ แล้วถ้ามันละเอียดไปกว่านี้ล่ะ? มันจะละเอียดไปกว่านี้ไง นี่เรารู้ได้แค่นี้ไง เรารู้ได้แค่นี้แต่มันยังไปได้อีก มันยังไปได้อีก ถ้ามันยังไปได้อีก ไปได้อีกหมายถึงว่ามันยังมีเป้าหมาย มันยังเดินต่อไปได้

ถ้าเดินต่อไปได้ เห็นไหม นี่เราพิจารณาแล้ว เราทำแล้ว ถ้ามันไม่ได้นะเราวางเลย แล้วเรากลับมาที่พุทโธ กลับมาที่ปัญญาอบรมสมาธิ กลับมาทำความสงบของใจให้มันคง แล้วพิจารณาใหม่ๆ พิจารณาซ้ำ เหมือนคนทำงาน คราวนี้เราทำงานเสร็จแล้ว แต่ผลตอบรับมันไม่ได้ เราก็พิจารณาของเราว่ามันเป็นเพราะอะไร? แล้วเดี๋ยวเราก็ทำงานอีก ถ้าทำงานจนถึงที่สุดผลมันตอบรับได้

คำว่าผลตอบรับได้นะ “สัมปยุต วิปยุต” สัมปยุตนะ ผลมันตอบรับ พอมันสัมปยุตเข้าไปกลืน เห็นไหม นี่มรรคสามัคคีมันจะสัมปยุตเข้าไป พอสัมปยุตเข้าไปมันทำลาย เวลามันคลายตัวออกนี่วิปยุต นี่ใจถากถาง เกิดญาณทัสนะต่างๆ มันจะรู้ของมัน ถ้ารู้ของมัน

นี่เราจะบอกว่า เขาถามว่า

ถาม : ถ้าทำแบบนี้งานจะจบไหม?

หลวงพ่ : ถ้าทำแบบนี้ นี่ทำแบบนี้ที่ทำมา ทำมาแล้วก็ได้แค่นี้ไง แต่มันก็ต้องเพิ่มขึ้นไปอีก เพิ่มความชำนาญ เพิ่มสติ เพิ่มสมาธิเข้าไป ทำแล้วทำเล่า ทำแล้วทำเล่า งานนี้จบได้แน่นอน เพราะงานมันจบได้แน่นอน เพียงแต่ว่าคนมันจะต้องยึดถือ หรือถ้าทำแล้วกระชับสั้นขนาดไหนอยู่ที่ความละเอียดรอบคอบ ถ้ามันมีความละเอียดรอบคอบ เห็นไหม เราซ้ำของเราไป การซ้ำของเราไปนะ

คนปฏิบัติ เวลาทำทาน ทำบุญกุศล ได้บุญกุศลมา เวลาอยากมีปัญญามาเขาต้องนั่งสมาธิ พอนั่งสมาธิแล้วเราต้องใช้ปัญญา ปัญญาที่เราใช้ปัญญาใคร่ครวญอยู่นี้ นี่อันนี้บุญกุศลมหาศาล คำว่ามหาศาล เห็นไหม ทำให้เราเข้าใจธรรมะ ทำให้เราเข้าใจเรื่องจิตของเรา ทำให้เราเข้าใจสิ่งต่างๆ เลย แต่ทำไมมันไม่ขาดล่ะ? มันไม่ขาด ถ้ามันไม่ขาดเพราะว่าสัมโพชฌงค์ พละไง กำลัง

ของใจ ถ้ากำลังของใจ สถานะที่จิตจะรับ ถ้าจิตจะรับ สิ่งที่เราทำอยู่นี้เรา รู้ เราเห็น เราเข้าใจของ เรา จิตเราพัฒนาขึ้นมาใหม่? แล้วเราจะเอาความรู้ ความเห็นของเราไปผูกกับทางวิทยาศาสตร์ ทางโลกเขาเชื่อเราไหม?

ถ้าเขาไม่เชื่อเรา แสดงว่าจิตใจเขาอ่อนแอกว่าเราเยอะมาก พละกำลังของใจเขาไม่มีเลย เขามีแต่เรื่องทางวิทยาศาสตร์ เรื่องโลกียะ เรื่องสิ่งที่อ้างอิงทางวิทยาศาสตร์เขารับรู้ได้ เขายอมรับได้ แต่พอย้อนกลับมาธรรมชาติ พอพูดเรื่องที่เราปฏิบัติ เรื่องที่เราพบเห็นมาให้เขาฟังเขารับไม่ได้ เพราะให้เขาปีนบันได ให้เขาพยายามส่งเสริมกำลังใจ พละของเขาให้สูงส่งขนาดไหนเขาก็รับรู้ไม่ได้ แต่ถ้าเขามาปฏิบัติบ้าง ถ้าเขามีกำลังของเขา เขาจะเริ่มปฏิบัติ เขาจะต้องลงทุนลงแรง ปฏิบัติมาให้ได้จุดที่เราอยู่ที่นี่ กำลังของเขาอ่อนไป

เราจะบอกว่าในเมื่อพละกำลังของเราไม่พอ เราพิจารณาแล้วมันไม่ขาด แล้วทำอย่างไรต่อไปล่ะ? เราจะยกให้เห็นว่าสิ่งที่ทางโลกเขาไม่มีกำลังของเขา เขายังรับรู้สิ่งนี้ไม่ได้เลย แต่ถ้าเขาจะรับรู้สิ่งนี้ได้เขาก็ต้องปฏิบัติแบบล้มลุกคลุกคลานที่เราทำมาไง เราทำของเรา มา เห็นใหม่ จากที่ว่าเราเริ่มต้นจากว่าเรามีศรัทธา แล้วเราทำของเรา แล้วจิตเราสงบ พอจิตสงบเราก็ตื่นเต้น พอเราพิจารณาของเราเราก็ตื่นเต้น ก็ต้องทำแบบนี้ มันก็ทำแบบนี้เข้าไป

นี่เราสร้างความรับรู้ เราสร้างกำลัง สร้างสถานะของเราแล้ว แล้วข้างหน้าล่ะ? ข้างหน้าเห็นไหม นี่ข้างหน้านั้นยังไม่มีสิ่งรองรับไง เราก็อำนาจตรงนี้ ตรงนี้คือว่าที่เราพิจารณาอยู่นี้ พอพิจารณาแล้วมันปล่อยหมด ปล่อยหมดก็รอบหนึ่ง แล้วถ้ามันจับต้องได้เดี๋ยวขั้นก็เกิดอีก ทีนี้พอเราปล่อยหมดแล้วใช่ไหม? เราว่าขั้น ๕ คือเราพิจารณาแล้ว มันปล่อยแล้วเหลือแต่ภพๆ เหลือแต่ภพ นี่เวลาพิจารณาไปด้วยกำลัง ขั้นมันก็สงบตัวลง เดี่ยวพอลำบากคลายออกขั้นมันก็กลับมาอยู่อย่างเดิม

ขั้นมันเกิดจากภพ นี่ขั้นมันเกิดจากภพ ถ้าพิจารณาขั้นก็เท่ากับพิจารณาภพ เพราะพิจารณาขั้น ขั้นมันสืบต่อถึงภพ นี่ถ้าสืบต่อถึงภพ พิจารณาซ้ำๆ ไปเถอะ พิจารณาขั้น ๕ พิจารณากายซ้ำเข้าไป มันก็มาจากภพนั่นแหละ แล้วพอมันละเอียดเข้าไป นี่คือการสร้างพละ สร้างกำลัง สร้างสถานะที่มันจะรองรับไง ถ้าสถานะของคนมีกำลังพอมันจะรองรับสิ่งๆ นี้ได้ ทำซ้ำไปเรื่อยๆ แล้วซ้ำเมื่อไหร่มันจะจบล่ะ? แล้วถ้าไม่ทำมันจะถอย มันจะเสื่อมไปหมด แล้วทำอย่างไรล่ะ?

นี่ตอนนี้เรามาดูถึงกลาง ถ้าเราจะเดินหน้าเราจะได้เข้าไป เราออกไป เรากลับไปสู่สถานะก่อนที่เราปฏิบัติ เพราะนี่สิ่งที่เป็นอยู่นี้มันคือกำลังของใจนะ ใจมันปฏิบัติ ใจมีกำลังของเรามันพิจารณาเข้ามาอย่างนี้ แต่ถ้ามันเดินหน้าไป แล้วเราใช้สติปัญญาของเราไป สติปัญญาที่ทำอยู่ ที่เข้ามาแล้วนี่ปัญญามันจะเกิด คำว่าปัญญามันจะเกิดมันจะมีเขวี่ยนปัญญาที่เป็นแง่มุมไม่ว่าเราจะพิจารณาทุกอย่างใด?

นี่เวลาพิจารณามันต้องได้เดี่ยวนั้น เวลาจิตมันสงบแล้วมันเป็นภพ ไม่รับรู้อะไรเลย ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต ไม่มีปัจจุบัน แต่มีเพราะมันรับรู้ใจ ไอ้ตัวรับรู้มันนั้นนะทวนกระแสเข้ามา ละเอียดเข้ามามันก็จับตรงนั้นได้ ถ้าจับตรงนั้นมันก็พิจารณาซ้ำ ซ้ำมันก็เท่ากับดึงภพออกมาตีแผ่ ดึงภพออกมาพิจารณา มันต้องทำลายหมด ทำลายขั้น ๕ ทำลายภพ ทำลายทุกอย่างเลย

ทีนี้มันทำลายภพ ทำลายกายมันเป็นทางธรรมะ เป็นธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าไง มันมีตำรารองรับ มันมีวิทยาศาสตร์รองรับ ทีนี้ภพมันทำอะไรมันทำไม่ได้ พอทำได้เดี่ยวกู้้อ มันเป็นอย่างนี้ แล้วละเอียดไป อ้อ แล้วมันก็บังไปเรื่อยๆ ซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไปแหละ ถ้ามันเป็นจริงนะ มันเป็นจริงมันจะวิปยุตและสัมปยุต ยถาภูตัง มรรคสามัคคี มรรคสามัคคีมันจะเป็นตามนั้น แล้วจะเข้าใจได้เลยว่าเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ

ทีนี้พอกำว่าเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ เห็นใหม่ คือว่ามันเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า มันเป็นชายและขวา นี่เจโตวิมุตติด้วยกำลังของสมาธิมา ปัญญาวิมุตติด้วยกำลังของปัญญานำ แต่มันก็จะแยกแยะได้กว้างขวางกว่านี้เยอะมาก เพียงแต่ว่าเอามาป้องกันไม่ให้คนสมอ้างว่าคนปฏิบัติไม่มีหลักการ ไม่มีพื้นฐาน ไม่มีอะไรอ้างอิง ทำกันไปแบบเรื่อยๆ ตามกันไป แต่มี มีครูบาอาจารย์ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ แล้วมีผู้ปฏิบัติปฏิบัติมา แต่มันอยู่ที่จริตนิสัยของคนว่าจะทำได้มาก ได้น้อยแค่ไหน แล้วจะมีช่องทางแค่ไหนจะผ่านพ้นอย่างนี้ไป

นี่ป้องกันการเสียดสี การถากถางของผู้ที่ไม่เชื่อ การถากถางของผู้ที่ไม่ปฏิบัติ ให้ผู้ปฏิบัตินี้คลอนแคลน ฉะนั้น เราถึงเอาสิ่งนี้ป้องกันไม่ให้คนสมอ้างเข้ามาทำลายผู้ปฏิบัติเท่านั้น

ถาม : ๓. หากเราทำความสงบแล้วพิจารณาจิตที่อยู่กลางอก ก็เปรียบเสมือนจิตเป็นรูปธรรม เราจึงสามารถแยกแยะได้ว่ากระบวนการของมันเป็นอย่างใด แต่ถ้าเราทำความสงบเข้าไปอีกในจิต แล้วรำพึงอยากเห็นเข้าไปในจิต สิ่งเล็กๆ แต่สว่างจ้าตัวนี้เป็นตัวสร้างเชื้อไขแห่งความชอบ ไม่ชอบในพันธกรรมของจิตใช่ไหมครับ

หลวงพ่อก : มันมาจากภพ มันมาจากจิต มันมาจากพื้นฐาน พื้นฐาน เห็นไหม จิตหนึ่ง เวลาสงบเข้ามาแล้วเป็นจิตหนึ่ง เวลาจิตหนึ่งแล้วเราก็ต้องให้จิตหนึ่งออกฝึกหัด ออกทำงาน เช่นออกพิจารณานี้แหละ

ฉะนั้น คำที่ว่า “จิตมันเข้าไปถึงเป็นสิ่งเล็กๆ เป็นสว่างจ้า”

จิตนี้ะมันหดลงเล็กก็ได้ มันขยายใหญ่ก็ได้ ถ้าขยายใหญ่ เห็นไหม จิตผู้ที่ปฏิบัติใหม่ เวลาขยายใหญ่ นี่ขยายใหญ่ครอบโลกธาตุ จิตนี้ใหญ่ออกไปครอบสามโลกธาตุเลยล่ะ แต่ถ้าเวลาเล็กเข้ามา เล็กอย่างกับปลายเข็ม เวลาจุดมันเล็กนะ มันขยายออกก็ได้ หดสั้นเข้ามาให้เล็กก็ได้ ทีนี้ถ้าหดสั้นเข้ามาเล็กเรากว่าเล็ก นี่สิ่งที่ว่า จิตที่เวลาพิจารณาไปแล้วจิตมันหดสั้นเข้าไปจนจิตเล็กๆ แล้วสว่างจ้า ลองกำหนดจิตสว่างจ้าแล้วขยายตัวออกสิ มันก็สว่างขยายตัวครอบโลกธาตุ

ฉะนั้น “สิ่งนี้เป็นพันธกรรมของจิตใช่ไหม?”

นี่สิ่งนี้พันธกรรมคือจรตนิสัย คือความเคยชิน พันธกรรมของมัน แต่ตัวจิตคือตัวพลังงาน จิตหนึ่งเหมือนกัน จะพิจารณาทางไหนก็แล้วแต่ มันเกิดจากภพ ภาสวะ กิเลสวะ อวิชชาสวะ ถ้าเข้าไปถึงตรงนั้นแล้วมันไปถึงตรงนั้น เพียงแต่ว่าพันธกรรมมันเป็นเล่ห์กล กิเลสของแต่ละคน กิเลสอย่างหนา กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างละเอียด มันแล้วแต่จรตนิสัยของมันมันแสดงตัวออกอย่างไร

ฉะนั้น ถ้าเราพิจารณาของเราเข้าไป เห็นไหม พอจิตมันสงบเข้าไปสว่างจ้า นี่มันเข้าไปถึงสว่างจ้า แล้วเราก็ทำอะไรไม่ถูก พอทำอะไรไม่ถูกก็ตั้งสติ แล้วนี่ฟังเทศน์วันนี้ นี่คำถามวันนี้ แล้วพอมันเกิดสิ่งใดเรที่ตั้งสติไว้ แล้วเราใคร่ครวญของเรา มันสว่างใครเป็นคนเห็นมันล่ะ? มันไม่มีอะไรน่าตื่นตื่นเลย มันไม่มีอะไรน่าตื่นตื่น สิ่งที่ยังตื่นตื่นคือปัญญาต่างหากล่ะ

เวลาปัญญาที่เราใคร่ครวญมัน เห็นไหม เวลาปัญญาที่มันมีสัมมาสมาธิมันเป็นมรรค ๘ งานชอบ เพียรชอบ แล้วมันพิจารณาในขั้น ๕ พิจารณาในกาย อันนั้นแหละน่าตื่นตื่น ตื่นตื่นเพราะอะไร? ตื่นตื่นเพราะมีการแยกแยะ มีการเปรียบเทียบ มีการปะดาบกัน คมดาบ ดาบนี้ หลวงตาบอกว่า “ปัญญาเหมือนดาบเพชร” มันฟาดฟันกิเลส อันนั้นแหละน่าตื่นตื่น เวลาใช้ปัญญาเข้าไปแล้วมันแยกแยะ อันนั้นแหละน่าตื่นตื่น แต่พอมันวางแล้วมันถึงหดสั้นเข้ามาเป็นจุด เป็นสว่าง เป็นต่อม เป็นอะไรนี่ ใอันมันเป็นที่หลบซ่อน

ฉะนั้น ถ้าเราจับสิ่งนั้นได้เราใช้ปัญญาใคร่ครวญอีกๆ มันมีของมันนะ เวลามันหลบซ่อนนี่นะ เห็นเป็นแสงสว่างนี้ยังดี บางองค์นะ เวลามันหลบซ่อน อย่างเช่นหลวงตาท่านพิจารณาสุภะ เห็นไหม พิจารณาๆ จนหายหมดเลย แล้วบอกว่านี่หมดแล้วเป็นอนาคามี หลวงตาท่านบอกว่า “หมดแบบไม่มีเหตุ ไม่มีผลอย่างนี้ไม่เอา อย่างนี้ไม่เอา” ท่านถึงไปเอาสิ่งสวยงาม สุภะอะไร สิ่งที่ชอบใจเอามาแบบไว้เลย แบบไว้ก็ไม่มี มันบอกไม่มี เห็นไหม ไม่มีๆ

ท่านบอกแบบไว้ถึง ๓ วัน ๓ วันพอมันแบบไว้กับจิต พอจิตมันออกรับรู้ใจ มันมีอาการรับรู้ใจว่าชอบใจ พอใจใจ ท่านเลยบอกว่า “ไหนว่าไม่มีใจ” นี่เขาหากันขนาดนั้น นี่เวลามันไม่มีมันหายไปเลย มันไม่มีเลย ไอ้มันสว่างจ้า โอ๊ย เห็นๆ เลยสว่างจ้า ไหนว่ามันไม่มีใจ? มันมีอะไรของมัน เราก็พิจารณาของมัน นี่ค่อยๆ

ปัญญานะ ปัจจุบันธรรมเป็นของแต่ละดวงจิต ถ้าดวงจิตดวงนั้นมีกิเลส ดวงจิตดวงนั้นก็ต้องพิจารณาของดวงจิตดวงนั้น แล้วดวงจิตดวงนั้นเข้าใจ เห็นจริงตามนั้น ก็แก้กิเลสของดวงนั้น เราจะไปเอาดวงจิตของครูบาอาจารย์ เอาดวงจิตของคนอื่นที่พิจารณาแล้ว เอามาเป็นผลงานของเรามันไม่มีหรอก ยิ่งพูดขยายความไปเท่าไร ยิ่งภาวนายากขึ้นเท่านั้น มันยิ่งรู้มากเท่าไร กิเลสมันยิ่งหลบซ่อนมากเท่านั้น

นี่ขนาดมันไม่รู้ละ มันไม่รู้มันก็ว่านี่มันเป็นแสงสว่างจ้า มันเป็นอย่างไร มันเป็นพันธุกรรมนี้ใช้ปัญญาเทียบเคียงไป เทียบเคียงไป แล้วเราพิจารณาของเราไป พิจารณาของเราไป แล้วมันจะเป็นปัญญาของเราเอง

นี่พูดถึงว่า

ถาม : ในเมื่อสิ่งที่เป็นเล็กๆ สว่างจ้าตัวนี้เป็นตัวสร้างเชื้อใจแห่งความชอบและไม่ชอบ เป็นพันธุกรรมของจิตใช่ไหมครับ

หลวงพ่ : ใช่ ใช่ทั้งนั้นแหละ จิตจิตมันมาจากนั้นทั้งหมด

ถาม : แล้วต้องทำลายตัวนี้ด้วยหรือไม่? หรือเพียงแค่ทำลายกระบวนการของจิตให้ไม่สมบูรณ์ เช่นทำลายกายแบบเจโต ทำลายสัญญาแบบปัญญา ก็พ้นจากจิตไปได้แล้ว

หลวงพ่ : มันทั้งไข่และทั้งไม่ไข่ ทั้งไข่หมายความว่าต้องทำลายตัวนั้นด้วย ทั้งไม่ไข่ เพราะตัวนั้นเวลาขยายออกมามันก็เป็นสัญญา กับเป็นกายนี้แหละ เพียงแต่ว่ามันหดสั้นเข้าไป หรือมันขยายตัวออกมา นี้เพียงแต่มันหดสั้นและไม่สั้น

นี่ทั้งไข่และทั้งไม่ไข่ ทั้งไข่หมายถึงว่ามันต้องพิจารณาทั้งกายด้วย พิจารณาทั้งขันธุ์ด้วย แล้วพิจารณาทั้งจุดนั้นด้วย ต้องพิจารณาหมด ถ้าพิจารณาหมด เห็นไหม เพียงแต่เวลาพิจารณาไปแล้วมันเปลี่ยนแปลงไป เวลามันแสดงตัวออกมา มันก็แสดงตัวออกมาเป็นขันธุ์ มันแสดงตัวออกมาเป็นกาย เวลามันแสดงตัว เวลามันไม่แสดงตัว มันก็หดสั้นเข้าไป แต่ในตัวมันมันก็เป็นนะ มันเป็นที่นี้ในตัวมัน นี้เวลาผู้ปฏิบัติถึงบอกว่ามันไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรเลย

มันไม่มีอะไรเลย ไข่มันปล่อยวางเข้ามาแล้ว นี่สุขควรเสวย ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ เวลามันสุขล่ะ? สุขเราก็อยู่กับสุข เพราะเราปฏิบัติมาด้วยความทุกข์มาก เวลามันปล่อยวาง มีความสุขเราก็อยู่กับความสุข นี่พอความสุขมันก็นิจจัง เดี่ยวมันก็ไปเราก็พิจารณาซ้ำ พอมันปล่อยวางแล้ว พอมันคลายตัวออกมา มันทำงานได้ก็ทำต่อไป พอมันพิจารณาไป พอมันปล่อยมันมีความสุข มันปล่อย มันชุ่มชื้นเราก็อยู่กับความชุ่มชื้น อยู่กับความสุข พอมันคลายตัวออกมา เราพิจารณาซ้ำเข้าไป พิจารณาทั้งหมด

ถาม : ต้องทำลายตัวนั้นด้วยหรือไม่

หลวงพ่ : ต้อง! ต้องทำลายตัวนั้นด้วย ต้องทำลายกายด้วย ต้องทำลายสัญญา ต้องทำลายทุกๆ อย่าง การทำลายคือการใช้ปัญญา พอปัญญามันเข้าไปแยกแยะก็อมมันเป็นไตรลักษณ์ เห็นไหม นี่เพราะไตรลักษณ์ มันเป็นไตรลักษณ์ กระบวนการของมันคลายตัวออก นี่ไตรลักษณ์มันเปลี่ยนแปลง พอเห็นการเปลี่ยนแปลงนั้นแหละเห็นไตรลักษณ์ พอเห็นไตรลักษณ์มันก็ปล่อย ถ้ามันเป็นจริงนะ แต่เห็นโดยสัญญามันไม่ปล่อย

ถ้าเห็นโดยความเป็นจริงมันก็ปล่อย พอปล่อยแล้วมันก็เหลือที่ว่านี้ เหลือจุด เหลือสว่าง นี่ถ้ามีความสุขก็อยู่กับมัน แล้วพิจารณาซ้ำ พิจารณาซ้ำเข้าไป ทำลายเข้าไป ไม่ต้องไปตั้งชื่อใจ พอตั้งชื่อว่าพิจารณากายเป็นเจโต เพราะพิจารณากายโดยใช้ปัญญาก็มี พิจารณาสัญญาจนเป็นปัญญา พิจารณาสัญญา ถ้าจิตมันสงบเข้ามาโดยเจโตมันพิจารณาสัญญาก็ได้

ฉะนั้น เจโตหรือปัญญา มันเป็นชายหรือขวา นี่สุดท้ายมันก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพียงแต่เวลาปัญญามันใช้แล้วมันใช้ปัญญาอ้างอิง ใช้สิ่งใดไปก็ทำสิ่งนั้นไป เพื่อประโยชน์กับการปฏิบัติ แล้วขยัน ต้องขยันนะ คำว่าขยันของเรานี้ทำบ่อยครั้งเข้า เพราะมันเป็นงานของจิตใช้ไหม? งานของจิตจะอยู่ที่ไหน จะอย่างไรก็ทำได้ ถ้ายังมีเวลายิ่งดี ยังมีเวลาปฏิบัติส่วนตนมันภาวนาดี แต่ขณะที่ทำงานเราก็ดูแลของเราไป แล้วขยันต่อเนืองๆ

เพราะ เพราะการที่เราปฏิบัติมาได้แบบนี้ มันก็เป็นการยืนยันอยู่แล้วว่างานของใจ งานของการภาวนา เห็นไหม งานของผู้ที่ปฏิบัติจะรื้อภพ รื้อชาติ เราได้รับรู้รสเพราะเราพิจารณา ขั้นเป็น พิจารณาขั้นเป็น พิจารณากายเป็น พิจารณาทุกอย่างเป็น นี่มันยืนยันอยู่ว่ามรรค ผลมี แล้วการกระทำมันไปได้มี ถ้าไปได้มีเราจะทำของเราได้ ถ้าทำของเราได้เราจะไม่ละล้าละลัง

แล้วไม่ต้องมาห่วง ไม่ต้องมาห่วงเรื่องชื่อ เรื่องเสียง ไม่ต้องไปให้ชื่อ ให้นามมัน พอเดี๋ยวปัญญามันเกิดขึ้นมาเราก็อยมাত্রตรวจสอบทีหลัง เวลาทำงานนี้ทำเต็มที่เลย แล้วเราก็อยมเปิดบัญชี จะจดบันทึกสิ่งใดก็มาทำทีหลัง ขณะปฏิบัติไม่ต้องไปห่วง เต็มที่ไปเลย นี่ไม่ต้องเป็นเจโตหรือปัญญา ทำได้เต็มที่ ถึงที่สุดแล้วมันจะฆ่ากิเลสได้ แล้วมันจะเป็นสันตสิทธินิโกล เป็นปัจฉัตตังกับใจดวงนั้น เอวัง